EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 20.5.2020
COM(2020) 523 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

milles käsitletakse Rumeenia 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Rumeenia 2020. aasta lähenemisprogrammi kohta

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

milles käsitletakse Rumeenia 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Rumeenia 2020. aasta lähenemisprogrammi kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,[1] eriti selle artikli 9 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 17. detsembril 2019 võttis komisjon vastu iga-aastase kestliku majanduskasvu strateegia, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2020) algust. Selles võeti nõuetekohaselt arvesse Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni poolt 17. novembril 2017 välja kuulutatud Euroopa sotsiaalõiguste sammast. 17. detsembril 2019 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka häiremehhanismi aruande, milles nimetati Rumeeniat ühe liikmesriigina, mille olukorda tuleb põhjalikult analüüsida.

(2) 26. veebruaril 2020 avaldati 2020. aasta aruanne Rumeenia kohta[3]. Selles hinnati Rumeenia edusamme nõukogu poolt 9. juulil 2019 vastu võetud riigipõhiste soovituste täitmisel,[4] varasematel aastatel vastu võetud soovituste järelmeetmeid ja Rumeenia edusamme strateegia „Euroopa 2020“ riiklike eesmärkide suunas liikumisel. See

[1] EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.
[2] ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.
[3] SWD(2020) 522 final.
[4] ELT C 301, 5.9.2019, lk 117.

sisaldas ka vastavalt määruse (EL) nr 1176/2011 artiklile 5 tehtud põhjalikku analüüsi, mille tulemused avaldati samuti 26. veebruaril 2020. Komisjon järeldas oma analüüsi põhjal, et Rumeenias esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige on haavatavus seotud kulupõhise konkurentsivõime ja jooksevkonto puudujäägi suurenemisega ekspansiivne eelarvepoliitika ja ettearvamatu ettevõtluskeskkonna kontekstis.

(3) 11. märtsil 2020 kuulutas Maailma Terviseorganisatsioon ametlikult COVID-19 puhangu ülemaailmseks pandeemiaks. See on tõsine rahvatervisealane hädaolukord, mis mõjutab kodanikke, ühiskonda ja majandust. See seab riiklikud tervishoiusüsteemid suure surve alla, tekitab häireid üleilmsetes tarneahelates, põhjustab volatiilsust finantsturgudel ja tarbijanõudluse šokke ning mõjutab negatiivselt paljusid sektoreid. See ohustab inimeste töökohti ja sissetulekut ning ettevõtete äritegevust. See on toonud kaasa suure majandussõoki, millel on juba praegu Euroopa Liidus tõsised tagajärjed. 13. märtsil 2020 võttis komisjon vastu teatise,[5] milles kutsutakse üles võtma kriisile reageerimiseks koordineeritud majanduslikke meetmeid, kaasates kõik osalised nii riiklikul kui ka liidu tasandil.

(4) Mitu liikmesriiki on kuulutanud välja eriolukorra või võtnud erakorralisi meetmeid. Kõik erakorralised meetmed peavad olema rangelt proportsionaalsed, vajalikud, ajaliselt piiratud ning kooskõlas Euroopa ja rahvusvaheliste standarditega. Nende üle tuleks teha demokraatlikku järelevalvet ja sõltumatut kohtulikku kontrolli.

(5) 20. märtsil 2020 võttis komisjon vastu teatise stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli aktiveerimise kohta[6]. Määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikes 1, artikli 6 lõikes 3, artikli 9 lõikes 1 ja artikli 10 lõikes 3 ning määruse (EÜ) nr 1467/97 artikli 3 lõikes 5 ja artikli 5 lõikes 2 sätestatud klausel hõlbustab eelarvepoliitika koordineerimist tõsise majandussurutise ajal. Komisjon jagas oma teatises nõukoguga seisukohta, et arvestades COVID-19 puhangust tingitud eeldatavat tõsist majandussurutist, võimaldab praegune olukord klausli aktiveerida. 23. märtsil 2020 nõustusid liikmesriikide rahandusministrid komisjoni hinnanguga. Üldise vabastusklausli aktiveerimine võimaldab ajutiselt kõrvale kalduda keskpika perioodi eelarve-eesmärgi saavutamiseks nõutavast kohandamiskavast, tingimusel et see ei ohusta riigi rahanduse jätkusuutlikkust keskpikas perspektiivis. Lisaks võib nõukogu parandusliku osa puhul teha komisjoni soovituse alusel otsuse võtta vastu muudetud eelarvekurss. Üldine vabastusklausel ei peata stabiilsuse ja kasvu pakti kohaseid menetlusi. See võimaldab liikmesriikidel kalduda kõrvale tavapäraselt kohaldatavatest eelarvenõuetest ning komisjonil ja nõukogul võtta pakti raames vajalikke poliitika koordineerimise meetmeid.

(6) Jätkuvaid meetmeid on vaja pandeemia leviku piiramiseks ja kontrollimiseks, riiklike tervishoiusüsteemide vastupanuvõime tugevdamiseks, sotsiaal-majanduslike tagajärgede leevendamiseks ettevõtetele ja majapidamistele suunatud toetusmeetmete abil ning piisavate tervishoiu- ja ohutustingimuste tagamiseks töökohal, et taastada majandustegevus. Liit peaks täiel määral kasutama tema käsutuses olevaid mitmesuguseid vahendeid, et toetada liikmesriikide jõupingutusi nendes valdkondades. Samal ajal peaksid liikmesriigid ja liit tegema koostööd, et valmistada ette meetmed, mille toel taastada ühiskonna ja majanduse tavapärane toimimine ning kestlik majanduskasv, lõimides neisse muu hulgas ülemineku rohelisele majandusele ja digitehnoloogiale ning tehes kriisist põhjalikud järeldused.

---

5 COM(2020) 112 final.

6 COM(2020) 123 final.

(7) COVID-19 kriis on toonud esile paindlikkuse, mida ühtne turg pakub erakorraliste olukordadega kohanemiseks. Kuid selleks, et tagada kiire ja sujuv liikumine taastumisetappi ning kaupade, teenuste ja töötajate vaba liikumine, tuleb ühtse turu tavapärast toimimist takistavad erakorralised meetmed kaotada, niipea kui need ei ole enam hädavajalikud. Praegune kriis on näidanud, et tervishoiusektoris on vaja kriisiks valmisoleku kavasid, mis hõlmavad eelkõige täiustatud hankestrateegiaid, mitmekesistatud tarneahelaid ja elutähtsa varustuse strateegilisi varusid. Need on laiemate kriisiks valmisoleku kavade väljatöötamise peamised elemendid.

(8) Liidu seadusandja on juba muutnud asjaomaseid õigusraamistikke,[7] et võimaldada liikmesriikidel mobiliseerida kõik Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamata vahendid, et nad saaksid leevendada COVID-19 pandeemia erakordset mõju. Need muudatused annavad suurema paindlikkuse ning lihtsustavad ja ühtlustavad menetlusi. Selleks et leevendada survet rahavoogudele, võivad liikmesriigid eelarveaastal 2020–2021 kasutada ka 100 % suurust liidu eelarvest kaasrahastamise määra. Rumeeniat julgustatakse neid võimalusi täielikult ära kasutama, et aidata probleemidest kõige rohkem mõjutatud üksikisikuid ja sektoreid.

(9) Pandeemia sotsiaal-majanduslikud tagajärjed on investeeringute ja tööviljakuse märkimisväärsete erinevuste ning erineva spetsialiseerumise tõttu Rumeenia piirkondade lõikes tõenäoliselt erinevad. Sellega kaasneb suur oht, et piirkondlikud erinevused Rumeenias suurenevad, mis pöörab ümber juba täheldatud suundumuse vähendada veidi erinevusi pealinna ja ülejäänud piirkondade või linna- ja maapiirkondade vahel. Arvestades ohuga, et liikmesriikidevaheline lähenemisprotsess võib ajutiselt seiskuda, nõuab praegune olukord sihipäraseid poliitikameetmeid.

(10) Rumeenia esitas 8. mail 2020 oma 2020. aasta riikliku reformikava ja 14. mail 2020 oma 2020. aasta lähenemisprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal.

(11) Rumeenia suhtes kohaldatakse praegu stabiilsuse ja kasvu pakti paranduslikku osa.

(12) Nõukogu otsustas 3. aprillil 2020, et 2019. aasta eelarvepuudujäägi kriteeriumi täitmata jätmise tõttu on Rumeenial ülemäärane eelarvepuudujääk. Otsus põhines valitsuse ajakohastatud eelarve-eesmärkidel, mis kajastasid käesoleva aasta kohta esitatud eelarve täitmise andmeid. 2019. aasta valitsemissektori eelarvepuudujääk 4,3 % SKPst kinnitas rikkumist. Rikkumine tulenes eelarve tasakaalustamatuse pidevast suurenemisest, mis sai alguse tugeva majanduskasvu perioodil 2016. aastal rakendama hakatud ekspansiivsest eelarvepoliitikast. Süstemaatilised ja korduvad erandid riiklikest eelarve-eeskirjadest selle ajavahemiku jooksul muutsid need eeskirjad suures osas ebatõhusaks. Lisaks sellele on Rumeenia korduvalt jätnud võtmata tõhusaid meetmeid vastusena nõukogu soovitustele, mis on talle esitatud märkimisväärse kõrvalekalde menetluse kontekstis. Samuti esitas nõukogu 3. aprillil

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. märtsi 2020. aasta määrus (EL) 2020/460, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 508/2014 seoses erimeetmetega investeeringute kaasamiseks liikmesriikide tervishoiusüsteemidesse ja muudesse majandussektoritesse, et reageerida COVID- 19 puhangule (koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatus) (ELT L 99, 31.3.2020, lk 5) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2020. aasta määrus (EL) 2020/558, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1301/2013 ja (EL) nr 1303/2013 seoses erimeetmetega erandliku paindlikkuse lubamiseks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamisel, et reageerida COVID- 19 puhangule (ELT L 130, 24.4.2020, lk 1).

2020 soovituse valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks Rumeenias hiljemalt 2022. aastaks.

(13) Riigi rahanduse pikaajaline jätkusuutlikkus oli Rumeenias ohus juba enne COVID-19 puhangut, mis oli tingitud suurest eelarvepuudujäägist ja elanikkonna vananemisega seotud kulude, eelkõige pensionide prognoositavast märkimisväärsest suurenemisest. 2019. aasta septembris suurendati vanaduspensioni 15 % ning vastavalt 2019. aasta suvel vastu võetud pensioniseadusele peaks see 2020. aasta septembris suurenema 40 % ja 2021. aasta septembris ümberarvutuste tulemusena veelgi. Seega suureneksid pensionikulud ajavahemikul 2020–2022 oluliselt. COVID-19 pandeemia mõju majandustegevusele ja selle leevendamiseks vajalik eelarve kohandamine suurendavad veelgi eelarve jätkusuutlikkuse riske. Eelnevad eelarvepoliitilised otsused on jätnud Rumeeniale COVID-19 puhangu tagajärgedega tegelemiseks väikesed eelarvepuhvrid.

(14) 2020. aasta lähenemisprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori nominaalne eelarvepositsioon halvenema 2019. aasta puudujäägilt 4,3 % SKPst 2020. aastal puudujäägini 6,7 % SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks suurenema 35,2 %-lt 2019. aastal 40,9 %-le 2020. aastal. Makromajanduslikke ja eelarveväljavaateid mõjutab COVID-19 pandeemiast tingitud suur ebakindlus. Lisaks sellele on eelarveprognooside aluseks riigipõhised riskid, nimelt ei tundu mõned tuluartiklid olevat kooskõlas aluseks olevate makromajanduslike prognoosidega, samas kui mõne jooksva kuluartikli mõõdukus näib põhinevat programmis täpsustamata eelarve konsolideerimise meetmetel.

(15) Vastuseks COVID-19 pandeemiale ja osana liidu koordineeritud lähenemisviisist on Rumeenia võtnud eelarvemeetmeid, et suurendada oma tervishoiusüsteemi suutlikkust, ohjeldada pandeemiat ning anda abi kriisist eriti palju mõjutatud inimestele ja sektoritele. 2020. aasta lähenemisprogrammi kohaselt oli nende eelarvemeetmete maht 1,2 % SKPst. Meetmed hõlmavad koondamishüvitisi töötajatele ja sarnaseid hüvitisi muudele tööliste kategooriatele, meditsiiniseadmete ostmist ja muid COVID-19 puhangu vastu võitlemiseks vajaminevaid kulutusi ning lisatasusid tervishoiutöötajatele, kes tegelevad COVID-19 nakkusega patsientidega. Lisaks on valitsus teatavaks teinud meetmed, millel ei ole otsest mõju eelarvele, kuid mis aitavad toetada ettevõtete likviidsust. Nende meetmete hulka kuuluvad maksude tasumise edasilükkamine, käibemaksu tagastamise kiirendamine, laenugarantiid VKEdele, ajutine moratoorium kodumajapidamiste ja ettevõtete pangalaenude osamaksete tasumisele ning VKEde üüri- või kommunaalkulude tasumise edasilükkamine. Üldiselt on Rumeenia valitsuse võetud meetmed kooskõlas suunistega, mis on esitatud komisjoni teatises „Euroopa koordineeritud majanduslikud meetmed COVID-19 puhangule reageerimiseks“.

(16) Kui poliitikat ei muudeta, on Rumeenia valitsemissektori eelarvepositsioon komisjoni 2020. aasta kevadprognoosi kohaselt 2020. aastal -9,2 % SKPst ja 2021. aastal -11,4 % SKPst. Komisjon prognoosib, et valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2020. aastal olema 46,2 %.

(17) Rumeenia kuulutas erakorralise seisukorra välja 16. märtsil 2020. 25. märtsist 2020 pidid kõik koolid ja kauplused (välja arvatud esmatarbekaupu müüvad kauplused) oma uksed sulgema ja jõustusid piiriületuspiirangud. Liikumine avalikes kohtades oli lubatud ainult piiratud juhtudel ja üle 65-aastaste inimeste suhtes olid kehtestatud rangemad meetmed. Rumeenia rakendas ka rahvusvahelise reisimise keeldu teatavatesse riikidesse ja kehtestas mitmes linnas range karantiini. Selline olukord on kahjustanud majanduse tootmissektorit, sest liikumispiirangutel on olnud

majandustegevusele väga negatiivne mõju. Tööstussektoris lõpetas mitu tootjat märtsis tootmise ning sellel on tugev ülekanduv mõju peamistele sektoritele, näiteks autotööstusele. Sarnaseid arenguid on täheldatud ka jaemüügi- ja majutussektorites. Koondmõju tõukab majanduse 2020. aastal langusesse. Erakorraline seisukord lõppes 14. mail 2020 ja Rumeenia teatas, et rakendab järk-järgult liikumispiirangute lõpetamist. Alates 15. maist 2020 kehtestati meetmed, mis käsitlevad liikumise lihtsustamist linnade piires, jaemüügisektori osalist taaskäivitamist ning kaitsemaskide kohustuslikku kandmist suletud avalikes ruumides ja kaubanduspindadel, ühistranspordis ja töökohtades. Mõned autotööstuse sektori tootjad alustasid 2020. aasta mai alguses järk-järgult tegevust. Valitsus valmistab ette täiendavaid meetmeid majanduse taastamiseks.

(18) Pandeemia on pannud tervishoiusüsteemi enneolematu surve alla. Kriis tabas süsteemi, mida iseloomustasid struktuursed puudused, nagu väikesed kulutused ja ebavõrdne juurdepääs tervishoiuteenustele. Sellega seoses on peamiseks väljakutseks tervishoiusüsteemi vastupanuvõime ja šokkidele reageerimise suutlikkuse parandamine. Viivitamatu reageerimise raames ostis Rumeenia elutähtsaid meditsiinitooteid ja lisas COVID-19ga seotud ravikulud kindlustamata isikute minimaalsete hüvitiste paketti. Tervishoiutöötajate (sealhulgas perearstide) märkimisväärne nappus ja vananenud meditsiiniasutused, meditsiinitoodete puudus, tervishoiutöötajate ebapiisav väljaõpe ning ravi eri tasandite vähene järjepidevus ja integratsioon nõrgendavad tervishoiusüsteemi vastupanuvõimet. Teatatud rahuldamata ravivajaduste maht suurenes juba enne COVID-19 kriisi ja tõenäoliselt on tervishoiuteenuste kättesaadavus veelgi halvenenud. Pandeemia tõi veelgi esile piirkondlikud erinevused ning lõhe tervishoiuteenuste kättesaadavuses madala sissetulekuga rühmade ja eakate jaoks. Pikemas perspektiivis on rahvastiku vananemine ja ränne probleemid, mis avaldavad tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkusele üha suuremat survet. COVID-19 kontekstis on sama oluline käsitleda struktuurseid küsimusi, sealhulgas ennetava, ambulatoorse ja kogukonnapõhise hoolduse arendamist sihipäraste avaliku poliitika meetmetega. Rumeenia tervishoiusüsteemi tugevdamiseks on vaja pikaajalisi investeeringuid, kindlustades tervishoiutöötajate ja meditsiiniseadmete olemasolu, edendades tehnoloogilisi ja rakendusuuringuid ning parandades tervishoiuteenuste katvust ja kättesaadavust kõigile kodanikele, ka linnavälistes piirkondades, sealhulgas e-tervise teenuste kasutamise kaudu.

(19) Viimaste aastate kiire majanduskasv on toonud kaasa sotsiaalsete tingimuste paranemise. Leibkonna kasutada olev kogutulu suurenes 2019. aastal 5,7 %. Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht (2019. aastal 31,2 %) oli üks ELi suuremaid, kuid see on stabiilselt vähenemas. Pandeemia mõju majandusele võib aga viia sotsiaalsete tingimuste halvenemiseni. Eeldatakse, et vaesus ja sotsiaalne tõrjutus (sealhulgas laste vaesus, palgavaesus ja sissetulekute ebavõrdsus) suurenevad, kusjuures haavatavad rühmad, nagu ebatüüpilises töösuhtes töötajad, deklareerimata töötajad, füüsilisest isikust ettevõtjad, romad, puuetega inimesed, eakad ja kodutud, on kõige enam ohustatud. Sotsiaalkaitsemeetmete katvus ja piisavus ning maksu- ja hüvitissüsteemi tõhusus tulude ümberjaotamisel on endiselt piiratud. Maapiirkondades ja mitteametlikes asulates elavatel lastel on piiratud juurdepääs kvaliteetsele alusharidusele ja lapsehoiule, piisavale toitumisele, tervishoiuteenustele ja eluasemele. Sotsiaaltoetuse võrdlusindeksit, mida kasutatakse enamiku sotsiaaltoetuste alusena, ei ole alates 2008. aastast ajakohastatud. Miinimumsissetulekutoetuse piisavus on endiselt üks madalamaid ELis. 2016. aastal vastu võetud miinimumsissetuleku reformi rakendamine on edasi lükatud 2021. aastasse. Sotsiaal- ja esmatähtsad teenused on endiselt suures osas ebapiisavad, sealhulgas sellistes valdkondades nagu vesi ja

kanalisatsioon, energia ja eluase. Lisaks on territoriaalne jaotus ebaühtlane ning seda iseloomustavad märkimisväärsed erinevused maa- ja linnapiirkondade vahel. See võib piirata võimet võtta pandeemia mõju vastaseid meetmeid. Sotsiaalmajanduse potentsiaali sotsiaalsete tingimuste parandamiseks ei ole veel ära kasutatud.

(20) 2019. aastal oli tööturu areng positiivne, kuid erinevused eri piirkondade ning maa- ja linnapiirkondade ning sotsiaal-majanduslike rühmade vahel püsivad. Tööturult kõrvalejäämise määr on kõrge, eriti naiste, noorte, madala kvalifikatsiooniga töötajate, puuetega inimeste ja eakate puhul. COVID-19 puhanguga seoses on tõenäoline, et koos töötuse ja tööturult eemalejäämise kiire kasvuga praegused probleemid süvenevad. Komisjoni prognoosi kohaselt suureneb töötuse määr 2020. aastal 6,5 %ni ja väheneb 2021. aastal 5,4 %ni. Deklareerimata töö on endiselt probleem ja selle negatiivne mõju võib praeguses olukorras suureneda, rõhutades vajadust toetada üleminekut deklareeritud tööle. Seetõttu on kriisist mõjutatud haavatavate rühmade ja töötajate vajadustele vastavad õigeaegsed ja kohandatud teenused väga olulised. Lisaks hiljuti algatatud koondamiskavale on tööturu lühi- ja pikaajalise vastupanuvõime tugevdamiseks väga oluline arendada juurdepääsu lühendatud tööaja kavadele, edendada sissetulekutoetuse meetmeid ja paindlikku töökorraldust ning kaugtööd mõjutatud töötajate jaoks, kaasates sotsiaalpartnereid.

(21) Jätkuv oskuste mittevastavus tööturu vajadustele ja oskuste nappus, mida soodustab demograafiline areng ning hariduse ja koolituse piiratud vastavus tööturu vajadustele, piirasid Rumeenia majanduskasvu potentsiaali juba enne pandeemiat. Õppetegevuses osalevate täiskasvanute osakaal oli 2019. aastal 1,3 %, mis on ELi üks väiksemaid. Vähene osalemine alushariduses ja lapsehoius suurendab õpilaste võimaluste vahelist ebavõrdsust. Hariduse võrdsus, kaasatus ja kvaliteet on endiselt olulised probleemid ning selles valdkonnas on vaja strateegilisi reforme. Rumeenias on suur madala haridustasemega noorte (2019. aastal 15,3 %) ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (14,7 %, mis on veidi rohkem kui 2018. aastal) osakaal. Endiselt puudub integreeritud üleriigiline strateegia, mis käsitleks haridussüsteemist varakult lahkumist. Eelkõige maapiirkondades ja majanduslikult mahajäänud piirkondades ei ole haridustulemused paranemas. Kõrghariduses osalemise määr on madal ja see ei vasta piisavalt tööturu vajadustele. Teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika (STEM) eriala lõpetanute hulk on endiselt eriti väike. Rumeenia tulemused digitaalmajanduse ja sotsiaalvaldkonna indeksi paljude komponentide, sealhulgas digitaalsed avalikud teenused, kogu elanikkonna digitaaloskused ja ettevõtete digitaliseerimine, puhul on kehvad. Elementaarsed digitaal- ja tarkvaraoskused on ELis ühed madalamad. Ebapiisava digitaristu, õppematerjalide ja ebapiisavate digioskuste tõttu tekitab COVID-19 puhangust tingitud kaugõppele üleminek probleeme haridus- ja koolitusasutustele, haridustöötajatele ja üliõpilastele, eelkõige ebasoodsas olukorras olevatele üliõpilastele ja romadele.

(22) Pandeemia ja sellest tulenevate liikumispiirangute tõttu on tarneahelad kogu riigis katkenud ning ettevõtted on pidanud vähendama tegevust või selle isegi lõpetama ja inimestel ei ole olnud tööd. Kaubandushäired ja liikumispiirangud mõjutavad rängalt igas suuruses ettevõtteid, eelkõige VKEsid, kes seisavad silmitsi likviidsuspiirangute ja pankrotiriskiga. Valitsus võttis vastu meetmekomplekti, milles on ühendatud kohandatud abi ettevõtetele ja sissetuleku kaitse kõigile mõjutatud töötajatele. Kriisist taastumiseks on vaja täiendavaid vahendeid, et jätkata ettevõtete ja kodumajapidamiste toetamist. Teenuste sektor vajab erilist tähelepanu, sest see kannatab kõige rohkem ja mõnede allsektorite tegevuse maht peaks kahanema pikemaks ajaks kui tootmine. Valitsuse vastumeetmed hõlmavad riigigarantii kava (IMM Invest) loomist, mille

suurus on 15 miljardit Rumeenia leud, et pakkuda riigigarantiisid intressivabasid laene sõlmivatele VKEdele investeeringute rahastamiseks ja käibekapitali pakkumiseks. Need garantiid on kasulikud ka pankadele, kes peavad jääma hästi kapitaliseerituks ja likviidseks, et tagada vajalik krediidivoog kodumajapidamistele ja ettevõtetele. Kuna pankade roll ettevõtetele, eelkõige uuenduslikele VKEdele laenu andmisel on seni olnud üsna piiratud, ei pruugi laenugarantiid üksi olla piisavad.

(23) Majanduse taastumise toetamiseks on oluline kiirendada investeerimisküpsete avaliku sektori investeerimisprojektide elluviimist ja edendada erainvesteeringuid, muu hulgas asjakohaste reformide kaudu. Kriis näitas veelgi selgemalt, et Rumeenial on kriitiline vajadus taaskäivitada avaliku taristu tööd sellistes valdkondades nagu säästev transport, puhas energia, keskkonna- ja digiteenuste taristu. Linnatransporti iseloomustab sektori halb korraldus ja kohalike teenusepakkujate vähene haldussuutlikkus. Jäätmekäitlussüsteemi iseloomustavad jätkuvalt väga väike olmejäätmete ringlussevõtt ja väga kõrge prügilatesse ladestamise määr. Riikliku energia- ja kliimakava rakendamine nõuab investeeringuid puhtasse tootmisse ja energiakasutusse ning ühest tööstusharust sõltuvate ja CO_2-mahukate piirkondade ümberkorraldamisse. Tuleb suurendada jõupingutusi joogi- ja reoveetaristute laiendamiseks ja ajakohastamiseks. Tõsiste struktuuriliste puuduste tõttu on hädavajalikud ka investeeringud õhuseirevõrku. Samuti on vaja ajakohastada teabejagamiseks kasutatavaid digitaalseid avalikke teenuseid, sealhulgas sotsiaal-, haridus- ja tervishoiuvaldkonnas, ning tagada nende kõigi koostalitlusvõime. Suured piirkondlikud erinevused ja mõne sektori madal tootlikkus kahjustavad pikaajalist jätkusuutlikku majanduskasvu. Sama olulised on investeeringud majanduse konkurentsivõime edendamisse, toetades teadus- ja arendustegevust, innovatiivseid VKEsid ja integreerumist liidu strateegilistesse väärtusahelatesse. Ettevõtete investeeringud teadus- ja arendustegevusse on tagasihoidlikud ja piirduvad väikese arvu allsektoritega, mis sõltuvad suurel määral välismaistest otseinvesteeringutest. Teadus- ja arendustegevuse vähenenud rahastamisega avalikest vahenditest on kaasnenud kehv teaduslik ja tehnoloogiline kvaliteet ning nõrgad sidemed akadeemiliste ja äriringkondade vahel. Õiglase ülemineku fondi vahendite kavandamine ajavahemikuks 2021–2027 võib aidata Rumeenial lahendada mõned probleemid, mis on seotud üleminekuga kliimaneutraalsele majandusele, eelkõige riigiaruande D lisaga hõlmatud territooriumidel[8]. See võimaldaks Rumeenial seda fondi kõige paremini kasutada.

(24) Avaliku halduse reform on seiskunud. Puudub tõhus strateegilise ja eelarve planeerimise raamistik, millel on järelmõju riigi pikaajalise arengu strateegilisele visioonile, meetmete prioriseerimisele ning poliitika koordineerimisele kesksel ja kohalikul tasandil. Valdkondlik strateegiline raamistik on killustatud ja mõnikord kattuv, samas kui sektorites võtmist vajavaid meetmeid ei prioriseerita. Valitsuse peasekretariaadi strateegilise juhtimise roll ei ole veel konsolideeritud. Pädevuste ja ressursside suur killustatus mõjutab jätkuvalt avalike teenuste osutamist, eriti kohalikul tasandil ja vaestes kogukondades. Bürokraatia ja ebapiisav suutlikkus pakkuda kvaliteetseid teenuseid, sealhulgas digiteenuseid, avaldavad kodanikele ja ettevõtjatele eelkõige kriisi ajal negatiivset mõju. Turu edasist arengut takistavad ettevõtete asutamisel ette nähtud koormavad haldusmenetlused ning teenuseosutajatele, sealhulgas reguleeritud kutsealadele kehtestatud regulatiivsed nõuded. Tugevdatud koostöö Rumeenia turujärelevalveasutuste ja tolliasutuste vahel võib aidata vähendada väljastpoolt liitu imporditud nõuetele mittevastavate toodete

[8] SWD(2020) 522 final.

hulka. Sagedased ümberkorraldused ja ajutise juhtimise liigne kasutamine takistavad halduse sõltumatust. Endiselt on probleemiks äriühingu üldjuhtimise rakendamine riigi osalusega ettevõtetes.

(25) Otsustusprotsessi prognoositavus on endiselt suur probleem. Enne kriisi järgiti vaid umbes kolmandikku iga-aastasest valitsuse kavast. Vastu võetud erakorraliste määruste arv oli endiselt väga suur, tekitades ebakindlust ja takistades tõenäoliselt investeerimist. Näiteks avaldas GEO 114/2018 suurt sotsiaal-majanduslikku mõju mitmele sektorile, sealhulgas finantssektorile. Kuigi pangandussektorile negatiivset mõju avaldanud sätted tühistati, on mõned meetmed, mis võivad mõjutada teise samba pensionifondide pikaajalist elujõulisust, endiselt jõus. Riigihankeid käsitlevate õigusaktide prognoositavus ja stabiilsus on endiselt suur probleem. Jätkuvalt on probleemiks ka riigihangete vähene tõhusus ning teatavate meetmete (eelkõige eelkontrolli lihtsustamine) pöördumatus. Regulatiivse mõju hindamise juhtimise, kvaliteedi ja tõhusa kasutamise parandamisel on tehtud vähe edusamme. Valitsuse tasandil puudub kvaliteedikontrolli institutsiooniline raamistik ja regulatiivse mõju hindamise komitee loomise võimalusi alles hinnatakse. Sotsiaaldialoogi toimimine on endiselt piiratud, eelkõige sektori tasandil, samal ajal kui sotsiaalpartnerite sisuline ja pidev kaasamine on praeguse kriisi tingimustes mis tahes väljumis- ja taastamisstrateegia edu võti. Kehtestatud institutsioonilist konsultatsiooniraamistikku ei kasutata piisavalt otsustusprotsessi panustamiseks ning sotsiaalpartnereid ei kaasata piisavalt reformide kavandamisse ja rakendamisse. Arutelud sotsiaaldialoogi seaduse muutmise ja majandussektorite läbivaatamise üle on seiskunud. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 2018. aasta aprillis esitatud soovituste järelmeetmete võtmine on endiselt ebakindel. Miinimumpalga kindlaksmääramise alalise objektiivse mehhanismi puudumine võib avaldada mõju ettevõtluskeskkonnale.

(26) Kuigi praegustes soovitustes keskendutakse pandeemia sotsiaal-majandusliku mõju leevendamisele ja majanduse taastamise hõlbustamisele, hõlmasid nõukogu poolt 9. juulil 2019 vastu võetud 2019. aasta riigipõhised soovitused ka reforme, mis on olulised keskpika perioodi ja pikaajaliste struktuursete probleemide lahendamiseks. Need soovitused on jätkuvalt asjakohased ja nende järgimist jälgitakse järgmise aasta Euroopa poolaasta tsükli jooksul. Sama kehtib ka investeeringutega seotud majanduspoliitikat käsitlevate soovituste kohta. Viimati nimetatud soovitusi tuleks arvesse võtta ühtekuuluvuspoliitika rahastamise strateegilisel kavandamisel pärast 2020. aastat, sealhulgas praeguse kriisiga seotud leevendusmeetmete ja väljumisstrateegiate puhul.

(27) Pärast viimastel aastatel toimunud mitmeid tagasilööke on surve pangandussektorile vähenenud, kuna mitmed minevikus muret tekitanud meetmed, sealhulgas pangamaks, tühistati 2020. aasta alguses. Pangandussektor jõudis praegusesse COVID-19 kriisi hästi kapitaliseeritud ja likviidsena, kuigi viivislaenude suhtarv langes alla 5 %. Meetmed, mida valitsus on võtnud kodumajapidamiste ja ettevõtete (eelkõige VKEde) toetamiseks, on olulised ka selleks, et säilitada pangandussektori vastupanuvõime ja pankade suutlikkus šokkidega toime tulla. Kommertspangad on võtnud ka meetmeid klientide toetamiseks, näiteks põhiosa- ja intressimaksete edasilükkamine, krediidi tagasimaksete pikendamine, sularahaautomaatide täitmise tagamine ja internetipõhiste teenuste tasude vähendamine. 20. märtsil 2020 alandas Rumeenia Keskpank rahapoliitika intressimäära ja teatas, et hakkab järelturult ostma Rumeenia leudes nomineeritud riigivõlakirju, et tagada reaalmajanduse ja avaliku sektori sujuv rahastamine. Vaatamata võetud meetmetele, sealhulgas järelevalveasutuste paindlikule usaldatavusele, on tõenäoline, et varade kvaliteet lähikuudel halveneb. Sellega seoses

aitab usaldusväärsete laenustandardite säilitamine ja elujõuliste laenuvõtjate toetamise prioriseerimine kaitsta pangandussektori varade kvaliteeti. Lisaks on pankadele stabiilse ja prognoositava regulatiivse keskkonna tagamine oluline eeltingimus nende aktiivse rolli säilitamiseks majandusele laenu andmisel ja majanduse taastamise toetamisel.

(28) Märkimisväärsed õiguslikud muudatused ja poliitiline surve kohtusüsteemile 2017. ja 2018. aastal ning peaaegu kogu 2019. aasta jooksul on mõjutanud selle tõhusust, kvaliteeti ja sõltumatust ning selle suutlikkust uurida kõrgemal tasemel esinevat korruptsiooni ja selle eest karistusi määrata. Kuigi valitsus toetab praegu korruptsiooni ennetamise ja selle eest karistamise meetmeid ning on näidanud üles valmisolekut tühistada mõned kõige vastuolulisemad meetmed, ei ole Rumeenia veel vajalikke seadusandlikke muudatusi teinud. Neid küsimusi jälgitakse koostöö- ja jälgimiskorra raames. Komisjon jätkab Rumeenia kohtureformi ja korruptsioonivastase võitluse seiret asjaomase korra raames. Seepärast Rumeeniale suunatud riigipõhised soovitused neid valdkondi ei hõlma, kuid on olulised positiivse sotsiaalmajandusliku keskkonna arendamiseks riigis.

(29) Euroopa poolaasta on liidus majandus- ja tööhõivepoliitika pideva koordineerimise raamistik, mis võib edendada kestlikku majandust. Liikmesriigid on teinud oma 2020. aasta riiklikes reformikavades kokkuvõtte ÜRO kestliku arengu eesmärkide rakendamisel tehtud edusammudest. Tagades allpool esitatud soovituste täieliku rakendamise, aitab Rumeenia kaasa kestliku arengu eesmärkide saavutamisele ja ühistele jõupingutustele tagada liidus konkurentsivõimeline kestlikkus.

(30) Komisjon on Euroopa poolaasta (2020) raames Rumeenia majanduspoliitikat põhjalikult analüüsinud ja avaldanud selle tulemused 2020. aasta riigiaruandes. Ta on hinnanud ka 2020. aasta lähenemisprogrammi ja 2020. aasta riiklikku reformikava ning varasematel aastatel Rumeeniale esitatud soovituste järelmeetmeid. Arvesse ei ole võetud mitte üksnes nende asjakohasust Rumeenia eelarve- ja sotsiaal-majanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, vaid ka vastavust liidu õigusnormidele ja suunistele, pidades silmas vajadust anda riigi tulevastesse otsustesse liidu tasandi panus ja tugevdada seeläbi liidu üldist majandusjuhtimist.

(31) Võttes arvesse kõnealust hindamist, on nõukogu 2020. aasta lähenemisprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus[9] kajastub eelkõige allpool esitatud soovituses 1,

(32) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja kõnealust hindamist, on nõukogu 2020. aasta riikliku reformikavaga ja 2020. aasta lähenemisprogrammiga tutvunud. Käesolevad soovitused võtavad arvesse vajadust võidelda pandeemiaga ja hõlbustada majanduse taastamist kui esimest sammu, mis on vajalik, et teha võimalikuks tasakaalustamatuse kõrvaldamine. Soovitused, mis käsitlevad otseselt makromajanduslikku tasakaalustamatust, mille komisjon on määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 kohaselt kindlaks teinud, kajastuvad soovituses 4,

SOOVITAB Rumeenial võtta 2020. ja 2021. aastal järgmisi meetmeid.

1. Järgida kooskõlas nõukogu 3. aprilli 2020. aasta soovitusega[10] eelarvepoliitikat, võttes kõik vajalikud meetmed, et reageerida pandeemiale tulemuslikult ning toetada majandust ja selle taastamist. Vältida selliste alaliste meetmete rakendamist, mis

[9] Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 9 lõikele 2.

[10] ELT C 116, 8.4.2020, lk 1–3.

ohustaksid riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Tugevdada tervishoiusüsteemi vastupanuvõimet, sealhulgas tervishoiutöötajate ja meditsiinitoodete valdkonnas, ning parandada tervishoiuteenuste kättesaadavust.

2. Tagada piisav sissetuleku asendamine ja laiendada sotsiaalkaitsemeetmeid ning tagada kõigile juurdepääs olulistele teenustele. Leevendada kriisi mõju tööhõivele, töötades välja paindliku töökorralduse ja aktiveerimismeetmed. Tugevdada oskusi ja digiõpet ning tagada võrdne juurdepääs haridusele.

3. Tagada majandusele likviidsustoetus, millest saavad kasu ettevõtted ja kodumajapidamised, eelkõige väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted ning füüsilisest isikust ettevõtjad. Kiirendada investeerimisküpsete avaliku sektori investeerimisprojektide elluviimist ja edendada erainvesteeringuid, et toetada majanduse taastumist. Keskenduda investeeringute tegemisel üleminekule rohelisele majandusele ja digitehnoloogiale, eelkõige säästvale transpordile, digitaalteenuste taristule, energia puhtale ja tõhusale tootmisele ja kasutamisele ning keskkonnataristule, eelkõige söekaevanduspiirkondades.

4. Parandada avaliku halduse kvaliteeti ja tõhusust ning otsustusprotsessi prognoositavust, sealhulgas sotsiaalpartnerite piisava kaasamise kaudu.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja